

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Жулиета Иванова Савова

за дисертационния труд на Рени Илиева Рангелова

на тема:

„МОДЕЛ ЗА ОПТИМИЗИРАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА НАЧАЛНИЯ ЕТАП НА ОСНОВНАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН»

за присъждане на образователна и научна степен **„Доктор”**

в област на висше образование

1. Педагогически науки,

професионално направление 1.2. Педагогика,

научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика“

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Рени Илиева Рангелова е родена през 1963. През 1983 година завършва Институт за начални учители „Кирил и Методий” - гр. Дупница с квалификация „начален учител”, а през 1987 година се дипломира със същата квалификация на бакалавърско равнище в СУ „Св. Климент Охридски”. Образователната ѝ подготовка с професионална насоченост продължава да се обогатява през следващите години, когато преминава през двугодишно обучение по

„Мениджмънт и икономика” към ДИУУ на СУ”Св. Климент Охридски” (1991-1993).

Професионалната ѝ реализация включва работа като учител по български език и литература в ОУ „Кирил и Методий” – Габер, общ. Драгоман (1980-1981), а през следващите 9 години (1983-1992) и като начален учител в същото училище. Дейността ѝ като начален учител има и международни измерения. През периода 1998-2002 г. Рени Рангелова е начален учител в българското средно общообразователно училище в гр. Братислава, Словакия.

Натрупаният опит и професионално признание водят до издигането ѝ в професионалната стълбица. От 1992 до 1998 г. Рени Рангелова е главен експерт в МОН с основни отговорности в областта на организацията и съдържанието на обучението в начален образователен етап. А от 2002 г. досега Рени Рангелова изпълнява функциите на държавен експерт в МОН с отговорности, свързани със съдържанието на предучилищното и училищното образование.

Нейният професионален опит не се ограничава само в посочените направления. Рени Рангелова се изявява и като активен участник в регионални, национални и международни конференции. Участва и в разработването на проект „Ограмотяване на възрастни” и в екипа на управление. Проектната ѝ включеност има и други равнища: работи по проекти на международни организации “Образование за устойчиво развитие” на МАТРА, Холандия; “Превенция на отпадането” на UNICEF и др. Участието ѝ в работна група “Ограмотяване на възрастни” към Европейската комисия, както и това в Борда на инспекторите за предучилищно и основно образование на Европейските училища като национален инспектор за България показва

и доказва високо ценената ѝ експертиза в сферата на началното образование и в международен план.

2. ПРОФЕСИОНАЛНА И ПУБЛИКАЦИОННА АКТИВНОСТ.

Рени Рангелова демонстрира активна публикационна дейност, както в областта на темата на дисертационния труд (5 самостоятелни публикации), така и като автор и съавтор на множество учебници и учебни тетрадки в сферата на началното образование. Тя е съавтор и на учебни помагала. Общият брой публикации на кандидата надхвърля очакванията и я превръща в широко разпознаваем експерт в сферата на началното образование и образователният мениджмънт.

Публикациите ѝ по темата на дисертацията са както следва:

Рангелова, Р. (2016) *Новите послания и предизвикателства на учебните програми за общообразователната подготовка в I клас.* Организация и управление, № 2

Рангелова, Р. (2016) *За същността на прехода от Държавни образователни изисквания за учебното съдържание към Държавен образователен стандарт за общообразователна подготовка.* Организация и управление, № 2.

Рангелова, Р. (2015) *Постиженията на българските четвъртокласници по математика според резултатите от Националното външно оценяване, проведено през учебната 2013-2014 година.* Личностно развитие на учениците в съвременното образование и общество (том VII). Университетско издателство “Неофит Рилски”, Благоевград

Рангелова, Р. (2014) *Съдържателен анализ на резултатите от националното външно оценяване по български език и литература в IV клас, проведено през учебната 2013-2014 година.* Образование, № 4

Рангелова, Р. (2003) *Интеграцията на малцинствата в контекста на учебните програми за трети и четвърти клас.* Образованието на ромската общност в измеренията на мултикултурализма. Агато, София.

3. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА.

Съгласно Заповед на Ректора на СУ «Св. Климент Охридски» Рени Илиева Рангелова е записана за редовен докторант към Факултета по педагогика на СУ „Св. Климент Охридски” с научни ръководители проф. дпн Нели Иванова и доц. дпн Вася Делибалтова. Тя е изпълнила задълженията си, предвидени в индивидуалния план, както и всички други, които произтичат от докторантската ѝ програма.

4. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД И АВТОРЕФЕРАТА.

Дисертационният труд е посветен на изключително значима тема за българското образование като теория и практика: оптимизиране на държавните образователни изисквания (ДОИ) за учебно съдържание по БЕЛ за началния етап. Нещо повече – оптимизирането на държавните стандарти за учебно съдържание се разглежда в пряка връзка с инструментите за „мерене” на степента на неговата овладяност чрез инструментите на националните външни оценявания, което по същество очертава и фундаменталната значимост на подобен дисертационен труд.

Значимостта на дисертационното проучване на автора може да се разглежда най-малко на две равнища: национално и европейско. На

национално – от гл. т. на съответствието на това, което се овладява от българските ученици и обективното му измерване. На европейско – в контекста на международните сравнителни проучвания на учебните резултати на ученици от различни страни.

Направената изследователска заявка от автора респектира със своя обхват, възможности и антиципирани последици. Значението на представения дисертационен труд в средносрочен и дългосрочен план далеч надхвърля целите на изследване и мащабите на влияние на типичните дисертационни проучвания. То се проектира върху изграждането на ефективни образователни политики в сферата на държавните образователни стандарти за учебно съдържание. Авторът успява да убеди читателя в необходимостта от разработване на избраната проблематика, като я обвързва хармонично с настъпилите образователни промени и очаквания.

Дисертационният труд е в обем от 200 страници и 30 страници приложения. В приложенията са включени оценъчни карти, таблици за класифициране на тестовите задачи от тестовете за външно оценяване през периода 2007-2015 година, таблици с тестови резултати, бланка на анкетна карта и графики за отговорите на анкетираните лица. Анкетите са оформени отделно в книжно тяло – 2 части. Библиографията включва 140 източника на български и чужди автори, както и електронни ресурси.

Дисертационният труд е структуриран в увод, 3 глави и заключение. В него са представени значими идеи за оптимизиране на ДООИ за учебно съдържание по БЕЛ (начален етап), формулирани са експертни препоръки. Библиографската част на труда показва

широката професионална осведоменост на автора, умението му да използва широк набор от информационни ресурси на български език и латиница.

Уводът е много богат и въпреки широкоаспектността си не губи своето предназначение и фокус. В него се представят убедително авторските основания за избор на дисертационната тема и нейната актуалност. Той включва в компресиран вид амбициозната цел и глобалните задачи в работата на автора, обекта и предмета на изследването, които са убедително формулирани. Органична част от увода е и основната хипотеза, изследователската методология, изследователските ограничения и очакваните резултати. Като цяло, уводът въвежда по великолепен начин читателя в това, с което му предстои да се запознае в дисертационното изследване.

Съотношението между главите, както и броят на параграфите и изпълването им с убедително поднесено съдържание е израз на умението на автора да обоснове приоритетността на отделните аспекти на изследваната проблематика. Особено ярко искам да подчертая значимостта на избория от Рени Рангелова подход към създаване и верифициране на модела за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание за началния етап на основната образователна степен. Направените от автора оценки на различни компоненти и нива в системата (категориално съгласуване; дълбочина и последователност на знанията; обхват на познанията; баланс на представяне) показват не само дълбочината на навлизане и представяне на изследваната проблематика от автора, но и умението му да очертава фундаментални посоки на необходими образователни

промени, т.е. да влияе върху образователните политики.

Изключително високо оценявам авторските идеи и препоръки за оптимизиране на ДОИ за учебно съдържание по БЕЛ, които са трансверсални в принципните си положения и по отношение на останалите учебни предмети, които не влизат в изследователския предмет на дисертационния труд, но още веднъж показват и доказват неговата изключителна стойност.

Към главите и водещите параграфи са обособени значими изводи и обобщения.

Авторефератът отговаря на изискванията и представя обективно съдържанието на труда.

Приемам посочените от автора основни приноси в дисертационния труд, като същевременно искам да ги разделя на теоретични и практико-приложни и да добавя и нови приноси, забелязани при запознаване и оценка на дисертацията:

- Извършено е теретично проучване и изясняване на проблематика с ключово значение както за теорията, така и за практиката на българското образование.
- Осъзната и доказана е значмостта на връзката между заложените резултати под формата на очаквани такива и оценката на реално получени резултати в обучението на ученици, измервани с конкретни инструменти.
- Създадена е рамка и е представена убедително необходимостта от «нова философия за образованието», при която ДОИ за учебно съдържание се разглеждат в неразривна връзка с основните документи, които регламентират неговата структура и съдържание(учебните програми) и измерването и оценяването на

фактическите резултати на учениците спрямо очакваните резултати (чрез инструментите на НВО).

- Изградена е теоретична рамка на модел за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература в началния етап на основната образователна степен.
- Доказана е потребността от систематично оптимизиране на ДОИ за учебно съдържание.

В практико-приложен план са:

- Селектирани и адаптирани критерии и процедури за оценка на съответствието между държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование и тестовете за национално външно оценяване в IV клас.
- Верифициран е предложеният от автора модел за гарантиране на съответствие между очаквани и постигнати резултати – на оценките за това съответствие, определени с държавните образователни изисквания за учебното съдържание.
- Доказана е ролята му за оптимизиране на структурата и съдържанието на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование.
- Предложени са идеи за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование,

убедително подкрепени от извършеното от автора дисертационно изследване.

Критични бележки и препоръки:

При използване на международни изследвания и литература, свързана с тях, да не се използват директно общоречникови варианти, които обикновено не се докосват до специализираното значение. Да се търсят по-точни синонимни употреби в чуждоезиковия превод (*alignment*).

Дисертационният труд да се публикува и авторът да осигури механизми на действие, чрез които трудът да стане достояние на специалисти, които се занимават с правене на образователни политики.

В заключение: Предложеният дисертационен труд от Рени Илиева Рангелова притежава необходимите научни качества, доказателства и приноси моменти, които се изискват при такива процедури. Дисертационният труд убедително представя авторовите възможности и ангажираност с поетапно решаване на ключови проблеми на образованието. Рени Рангелова познава много дълбоко зоната на своите изследователски интереси, отчита многоравнищния ѝ характер и реалистично оценява предизвикателствата пред всеки изследовател в тази област. Тя не се влияе от установени и утвърдени интерпретационни стереотипи, не се притеснява и от навлизане в интердисциплинни територии, компетентно представя, изследва, систематизира, обобщава и убедително набира доказателства на своите тези. Търси както конкретните им практически проекции, така и обосновава значението им за бъдещи теоретико-практически изследвания.

Познавайки Рени Рангелова в продължение на няколко десетилетия в качеството ѝ на национален експерт по начално образование, имайки отлични впечатления и оценка за нейните индивидуални и професионални качества като човек, автор, специалист и колега, споделяйки дълбоката си убеденост, че едва ли би се намерил по-подходящ кандидат за разработване и успешна защита на толкова комплексна, сложна и определено нуждаеща се от нов поглед и решения тема, като оценявам положително дисертационния труд, качествата и постиженията на автора, както и реалните приноси, предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „**ДОКТОР**” на Рени Илиева Рангелова.

Проф. д-р Жулиета Савова

23. 07. 2017